

HAARLEMS DAGBLAD

'Dyslexie' soms op te lossen met een bril'

Door Kees van der Linden - 27-10-2014, 19:00 (Update 27-10-2014, 19:00)

Bekijk fotoserie

Testen op fixatie disparatie is bij leesproblemen geen onnodige luxe. Foto Lukx

BLOEMENDAAL - Een kwart van de kinderen die met het stempel dyslectisch rondlopen, blijkt dat helemaal niet te zijn. Zij kampen in feite met een oogafwijking waarvan de nadelen simpel zijn te verhelpen met een bril.

Oogonderzoek bij moeilijk lezende kinderen vereist

Die stevige stelling heeft opticien Lukx op de shirtjes van een Haarlems jeugdvoetbalteam laten drukken. Een handige zet van de sponsor, want met ouders langs de lijn verspreidt het nieuwtje zich als een lopend vuurtje.

Oogbalans

Hoewel de bewering van Lukx strikt genomen helemaal niet nieuw is. Het inzicht dat het verstandig is om een kind dat een dyslexietraject in moet - vaak bestaande uit veertig tot zestig prijzige sessies met een orthopedagoog - eerst te laten testen door een zogeheten functioneel optometrist is al jaren oud. Toch dringt dat besef maar heel langzaam door, weet Olly Satoer, leraar wiskunde aan het Jac.P.Thijssse College in Castricum.

Hij ontdekte - inmiddels twaalf jaar terug - dat nogal wat dyslecten en anderen leerlingen met leerproblemen in werkelijkheid fixatie disparatie hebben, ofwel een verstoring van de oogbalans (zie hierna: Wat is fixatie disparatie?).

Met lede ogen ziet Satoer dan ook toe, dat nog steeds een buitenproportioneel groot aantal leerlingen het stempel dyslexie krijgt opgedrukt. „Op sommige scholen loopt dertig procent van de eindexamenkandidaten met een dyslexieverklaring rond, terwijl dat volgens de deskundigen niet veel hoger kan zijn dan 3,6 procent.”

Slordig handschrift

Dat er iets grondig mis was, ontdekte Satoer indertijd bij enkele van zijn brugklassers. „Ze bleken niet in staat op een plat vlak een driedimensionaal figuurtje te tekenen. Vaak hadden ze ook nog eens een slordig handschrift. Ik vroeg me af wat hier nou de oorzaak van kon zijn. Uiteindelijk kwam ik op het spoor van een clubje optometristen dat zich bezighield met fixatie disparatie, dat wil zeggen, een aandoening waardoor de ogen niet goed samenwerken.”

Om een lang verhaal kort te maken, na verloop van tijd begreep Satoer dat de brugklassers waar hij met verbazing naar had staan kijken, fixatie disparatie hadden. „Ook stonden ze vaak te boek als dyslectisch.”

Speciaal onderwijs

Satoer spreekt van een 'super groot' maatschappelijk probleem, omdat kinderen met fixatie disparatie niet zelden in het speciaal onderwijs belanden. Inmiddels heeft hij de Functionele Oogzorg Nederland opgericht, kortweg FON. Hierin werken onder meer orthopedagogen, kindergeneeskundigen, kindergeneeskundigen, remedial teachers, kindercoaches en optometristen samen.

Op haar website verwijst de FON door naar optiekzaken die bij haar zijn aangesloten. Al die winkels hebben de kennis en apparatuur in huis om te testen op fixatie disparatie. Ook weten ze hoe de aandoening valt te corrigeren. Sinds kort staan daar ook de winkels van Lukx bij. „Denk niet dat alleen zelfstandig gevestigde opticiens bij ons zijn aangesloten. Er zitten ook Pearlfilialen bij. Als het maar geen winkels zijn waar ze alleen maar plus- en minbrillen uitdelen.”

De reden dat het inzicht van de FON maar langzaam doordringt, is mogelijk financieel, aldus Satoer. Nogal wat deskundigen voorzien zichzelf van een mooi inkomen met de begeleiding van dyslectische kinderen. „Zorgverzekeraars betalen miljoenen euro's voor een dyslexietraject, de kosten rijzen de pan uit.” Satoers inzichten kunnen een forse bezuiniging opleveren. „Kinderen met fixatie disparatie zijn met een paar honderd euro te helpen. Je geeft ze een bril en ze zijn klaar om hun studietraject te vervolgen.”

Financieel belang

Uiteraard hebben ook de opticiens een financieel belang, geeft Maarten Christiaans van Lukx Bloemendaal toe. „We zitten hier uiteraard niet voor het goede doel. Maar dat neemt niet weg, dat het de moeite waard is goed naar de samenwerking van de ogen te kijken. Als kinderen problemen hebben met lezen, doen ouders er verstandig aan de ogen van hun kind te laten onderzoeken.”

„Ik heb hier een 11-jarig meisje gehad dat te boek stond als dyslectisch omdat ze grote problemen met lezen had. Ze kwam hier voor een fixatie-disparatieonderzoek, maar bleek gewoon een plusbril nodig te hebben. Ze had plus 5 voor veraf, dat is dus plus 7 bij lezen. Hoe betrouwbaar is dat dyslexie-onderzoek bij haar geweest, vraag ik me dan af.”

Overigens is het lang niet altijd het een óf het ander, legt Satoer uit. „Het komt regelmatig voor dat een kind zowel met dyslexie als met fixatie disparatie kampt. „Als je de genoemde afwijking dan verhelpt, zal het dyslectische kind evident beter presteren.”

Wat is fixatie disparatie?

Optometrist Maarten Christiaans, werkzaam bij Lukx Bloemendaal, test regelmatig op fixatie disparatie. Hij legt uit wat er met die oogafwijking wordt bedoeld.

„Simpel gezegd is het loensen, maar dan niet zichtbaar, omdat het geen zichtbare scheelstand betreft, maar slechts een minieme afwijking. Wat niet wegneemt, dat die toch grote hinder kan veroorzaken, zoals hoofdpijn, moeite met lezen, concentratieproblemen, nekklachten, duizeligheid en last van fel licht.”

„Kijk, je hebt twee ogen, als die zich beide op een letter richten, horen de twee beelden perfect op elkaar te vallen. Bij fixatie disparatie verspringen die beelden een fractie van elkaar, waardoor het brein die twee naar elkaar toe moet rekenen en laten versmelten. Dat vergt extra inspanning die heel vermoeiend kan zijn. Door middel van prisma's in de glazen zorgen wij ervoor, dat het brein daar minder inspanning voor nodig heeft. Dat scheelt niet alleen in de hoofdpijn. Kinderen geven direct aan dat ze ook scherper én groter zien.”

Zo'n bril maakt lezen gemakkelijker. „Als de beelden op elkaar staan, krijg je een beter overzicht en maak je minder vergissingen als je naar een volgende regel gaat.” Tot voor kort verwezen we kinderen met dit soort klachten altijd naar de oogarts of de orthopiste, dat is iemand die kijkt naar samenwerking tussen de ogen en die - bijvoorbeeld - kinderen met een lui oog begeleidt. Tot we in aanraking kwamen met fixatie disparatie. We hebben daarvoor een aparte cursus gevolgd in Amersfoort.”

Gevallen uit de praktijk: Mees, Pien en Xander

Mees (13) uit Haarlem begon in het laatste jaar van de basisschool zijn leestesten slecht te maken. Zijn moeder Mirjam Sengers: „Hij sloeg hele stukken over.” Ook klaagde hij over hoofdpijn en bovendien struikelde hij nogal eens. Van dyslexie, zoals zijn oudere zusje heeft, was echter geen sprake. Onderzoek door een optometrist bij Pearl in Hoofddorp bracht fixatie disparatie aan het licht. Een bril hoefde niet, wel moest Mees dagelijks kijk oefeningen doen. „Dat heeft geholpen. De hoofdpijn is over en hij valt niet meer.” Blijft de vraag waarom het probleem bij Mees opeens opspoorde. „Hij heeft ooit een flinke smak gemaakt. Volgens de optometrist kan dat heel goed de oorzaak zijn geweest.”

Pien Schotanus (14) uit Bloemendaal had altijd al last met lezen. Op de basisschool zat ze in spellingsgroepjes. In de brugklas van Lyceum Sancta Maria opperden de docenten dat ze dyslectisch zou kunnen zijn. „Toen ben ik naar een opticien gegaan, die ontdekte dat ik fixatie disparatie heb. Nu gebruik ik een bril bij het leren en bij het lezen van grote stukken tekst. Als ik hoofdpijn heb en die bril opzet, wordt die snel minder.” Las Pien vroeger zelden voor haar plezier, nu wil ze tijdens een vakantie nog wel eens een boek verslinden. „Lezen is nu gemakkelijker.”

Xander Kroonsburg (10) uit Velslerbroek kampte met leesproblemen en spellingsproblemen. Uiteraard werd er al gauw aan dyslexie gedacht, maar een test in een dyslexiecentrum wees uit dat hij vermoedelijk een oogcoördinatiestoornis had, vertelt zijn moeder. „Zijn ogen leken niet goed samen te werken. We maakten een afspraak met een optometrist, die schrok ervan, want het bleek behoorlijk ernstig te zijn, inderdaad iets waar mijn zoonje last van moest hebben.” Toch kreeg de jongen geen bril. „Oefeningen moesten het probleem verhelpen. Een half jaar lang elke dag vijf minuten lichttherapie en oefeningen doen met zijn ogen. Daar is hij ongeloflijk mee vooruitgegaan. Nu hoeft hij een half jaar niks te doen, in maart gaan we op controle. Ik ben hier uiteraard heel tevreden mee: hij heeft geen dyslexie én hij hoeft geen bril. Perfect!”

Scepsis bij deskundigen

Orthopedagogen die kinderen met dyslexie begeleiden, zijn opvallend terughoudend als hun wordt gevraagd te reageren op het gebrekkige oogonderzoek bij kinderen met dyslexie. Zo wil Ria Balm van het Dyslexie Collectief in Haarlem, dat zo'n 250 basisscholieren behandelt, niks zeggen als de krant haar belt. Ze verwijst door naar een deskundige in Heemstede, maar ook die besluit de pers niet te woord te staan.

Antoinette Domela Nieuwenhuis, die dyslectische kinderen behalve in haar eigen praktijk ook via de Begeleidingsdienst van de Vrije Scholen bijstaat, houdt eveneens de kaken op elkaar. Hoewel ze zich ooit tegenover Richard Mul van Lukx liet ontvallen dat haar beroepsgroep schamper van 'prismabrilletjes' rept en het allemaal onzinnig vindt, vertelt Mul.

Maar Franka van Beenen van FF Coachen in Hoofddorp, die kinderen met ontwikkelingsproblemen begeleidt, is ervan overtuigd dat kinderen met het stempel dyslexie hun ogen goed moeten laten onderzoeken, met name op de samenwerking ervan oftewel de 'oogbalans'.

Op haar website schrijft ze: „Soms komt bij kinderen het leesproces moeilijk op gang. Dan worden ze doorverwezen voor onderzoek. In veel gevallen krijgen ze dan ook het stempel dyslexie en daar moeten ze vervolgens mee leren leven, want dyslexie is niet te genezen. Maar in tachtig procent van deze gevallen is het helemaal geen dyslexie en blijven de klachten.” Als er een vermoeden is dat er wat met de ogen aan de hand is, verwijst Van Beenen het betrokken kind door naar een functioneel optometrist aangesloten bij de FON. Het feit dat dit nog niet algemeen gebeurt, wijt ze aan onbekendheid met het fenomeen.